

Мушенко В.В.,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Київського національного торговельно-економічного університету

Тімашов В.О.,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Київського національного торговельно-економічного університету

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2020.2.20>

ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ МИТНОГО КОНТРОЛЮ, ЙОГО ПРИНЦИПИ, ВИДИ

Митний контроль є одним із основних інструментів митного регулювання зовнішньоторговельних відносин і митної справи загалом. Митному контролю в чинному Митному кодексі України (далі МКУ) присвячений 11 розділ, глави з 47 по 52.

З урахуванням сталої системи митного законодавства в Україні слід відзначити, що положення МКУ регламентують форми проведення митного контролю, митного оформлення, а також порядок і регламент здійснення документального оформлення результатів. Отже, МКУ містить норми, що формують правову основу митного контролю на території України.

Окремі питання щодо взаємозв'язку митного права, адміністративно-правового аспекту функціонування системи виконавчої влади, забезпечення законності у державному управлінні з адміністративно-правового регулювання митного контролю досліджуються у наукових трудах О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, А.І. Берлача, О.В. Короп, В.В. Прокопенко та інших науковців. Питанню здійснення правового регулювання митного контролю у науковій літературі присвячені лише окремі наукові праці, де описуються окремі питання щодо місця митного контролю в системі державного управління митною справою.

Митний контроль, у широкому розумінні, – це сукупність заходів, що здійснюються митними органами, в тому числі з використанням системи управління ризиками, з метою забезпечення дотримання митного законодавства України.

У вузькому розумінні, це діяльність посадових осіб митного органу, здійснювана у встановленій послідовності та спрямована на забезпечення дотримання чинного законодавства, яке регламентує порядок переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України [1].

Норми Митного кодексу України визначають митний контроль як: «сукупність заходів, що проводяться відповідними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу України, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [2].

Отже, основною метою митного контролю є забезпечення відповідності операцій і дій у сфері митної справи, що проводяться учасниками митно-правових відносин, вимогам митного законодавства, шляхом проведення різного роду перевірок у встановлених законом формах.

До принципів засад організації та проведення митного контролю та митного оформлення в Україні слід відносити: законність; взаємодію митних органів з іншими державними органами виконавчої влади; взаємодію з іншими учасниками митних правовідносин; міжнародне співробітництво митних органів; єдність митної території України; обов'язковість митного контролю; винятковість наділення митних органів правами проведення митного контролю; уніфікацію методів і форм митного контролю; систему управління ризиками; мінімальне втручання митних органів в особисте і ділове життя підконтрольних осіб під час проведення митного контролю; оперативне здійснення перевірочних заходів у рамках митного контролю; відкритість, ясність і передбачуваність митного контролю; вибірковість митного контролю; достатність митного контролю; рівність учасників митних правовідносин; дотримання прав і законних інтересів підконтрольних осіб; забезпечення прав на майно; неприпустимість неправомірної шкоди; право на відшкодування шкоди внаслідок неправомірних дій посадових осіб митних органів; право на отримання інформації, юридичну консультацію і кваліфіковану допомогу; підконтрольність діяльності митних органів; забезпечення безпеки життя і здоров'я посадових осіб митних органів; збереження обладнання і майна держави; дотримання техніки безпеки посадовими особами митних органів під час проведення митного контролю; професійна компетентність посадових осіб митних органів; професійна етика і культура поведінки посадових осіб митних органів під час проведення митного контролю; фінансування діяльності митних органів для здійснення митного контролю.

Фундаментальним принципом у діяльності митних органів необхідно визнати принцип законності.

Принцип законності слід вважати ключовим, тому що дотримання законодавства є обов'язковою умовою діяльності митних органів. Посадові особи

митних органів під час проведення митного контролю та митного оформлення повинні здійснювати всі необхідні заходи для забезпечення дотримання норм законодавства України. Однак і діяльність посадових осіб митних органів також ґрунтується на обов'язковості виконання вимог, що висуваються до митних органів, для забезпечення законності.

Вимога дотримання законності стосується всіх учасників митних правовідносин: митних органів; фізичних осіб, які перетинають кордон; учасників ЗЕД; осіб, які здійснюють спеціальну діяльність у митній сфері; а також представників інших державних органів, які здійснюють контролюючі та інші дії в рамках своїх компетенцій і вступають в митні правовідносини.

При цьому процедурне і формальне здійснення встановленого порядку дій є вагомим фактором, який є запорукою виконання норм діючого законодавства.

Констатація значущості інституту митного контролю в митному законодавстві України дозволяє зробити такі висновки:

- митний контроль спрямований на дотримання митного законодавства;
- митний контроль проводиться на основі застосування правових норм, закріплених у митному законодавстві;
- виконання митного законодавства в процесі митного контролю обов'язково для всіх суб'єктів митних правовідносин;
- законними вимогами, висунутими посадовими особами митних органів у процесі проведення митного контролю, можуть вважатися лише ті, які безпосередньо вказані в митному і (або) іншому законодавстві;
- незаконні вимоги, висунуті в процесі митного контролю, не підлягають виконанню;
- під час здійснення митного контролю найважливішим елементом, що забезпечує законність його проведення, є буквально виконання зазначених у законодавстві норм (вільне тлумачення законодавства під час здійснення митного контролю неприпустимо);
- норми міжнародного права мають переваги перед законодавством України в разі, якщо вони слідує з положень міжнародних договорів, конвенцій, угод, ратифікованих Україною.

Під час організації митного контролю важливе розуміння його призначення і місця в інших формах державного контролю.

У статті 319 МКУ визначено, що митні органи в межах своєї компетенції здійснюють і інші види державного контролю. До таких видів державного контролю слід віднести: податковий контроль, експортний контроль, валютний контроль, екологічний контроль [2].

З урахуванням функцій, які характерні для здійснення митного оформлення і митного контролю товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон, митні органи наділяються певними компетенціями на здійснення відповідного адміністрування за фак-

тичним переміщенням вищезазначених товарів і транспортних засобів комерційного призначення. Також зауважимо, що митні органи наділені правом здійснення таких видів державного контролю, як валютний контроль, експортний контроль, радіаційний контроль.

Правова регламентація митного контролю і митного оформлення повинна визначати способи, порядок, процедуру діяльності з реалізації прав та обов'язків, визначати порядок оформлення стадій здійснення або організації митного контролю, дій або рішень органів, які організують, забезпечують або безпосередньо здійснюють керівництво митною справою. Між адміністративним процесом та процесом регулювання державної митної справи є багато спільного. Особливо, якщо ці процеси ототожнювати з порядком реалізації повноважень органів виконавчої влади (в тому числі митних органів), як щодо підготовки та прийняття нормативних та індивідуальних адміністративних актів, так і щодо порядку застосування заходів адміністративного примусу.

У процесі дослідження питань митного контролю науковці М.Т. Білуха, Т.В. Микитенко зазначають, що думка вітчизняних дослідників, які вивчали аспекти адміністративно-правового регулювання митного контролю і митного оформлення, мала зазвичай управлінський характер процесуальної діяльності, що визначає структуру адміністративно-процесуального регулювання митного контролю як більш складну порівняно із іншими процесами [3].

Наступне важливе положення у формуванні митного контролю займають принципові засади взаємодії митних органів з державними органами виконавчої влади, які здійснюють управлінські функції в інших видах державного контролю.

Важливо відзначити, що значущим чинником, який визначає необхідність цієї взаємодії, є захист населення і території від можливого зараження (вірусами, бактеріями, а також іншими способами), який забезпечується шляхом здійснення заходів санітарно-карантинного, ветеринарного і фіто-контролю. Зазначеним видам державного контролю підлягають особи, які прибувають з-за кордону України, а також живі тварини, посівний матеріал і транспортні засоби, що ввозяться на територію України. При цьому дотримання відповідної взаємодії забезпечується послідовною діяльністю державних службовців.

Однак застосування принципу взаємодії не обмежується тільки пунктами пропуску через державний кордон. Необхідність проведення інших видів державного контролю виникає в діяльності всіх митних органів, що здійснюють свою діяльність поза пунктами пропуску. Митним органам можуть бути пред'явлені вантажі, що підлягають ветеринарному та фітосанітарному контролю, контролю Державної хлібної інспекції (злакові культури) або Державного пробірного нагляду (вироби з дорогоцінних металів і каменів, сировини для виготовлення цих товарів). Необхідність здійснення відповідного виду державного контролю є обов'язковою умовою для випуску таких товарів у вільний обіг на території України.

Тому митні органи, по-перше, зобов'язані забезпечити проведення такого контролю шляхом забезпечення доступу посадових осіб зазначених органів і служб і, по-друге, продовжити здійснення митного контролю і митного оформлення після завершення зазначених видів контролю з урахуванням отриманих результатів, які свідчать про можливість випуску товарів у вільний обіг.

Слід урахувати і такі ситуації, коли в процесі митного контролю, або митного оформлення, мають бути задіяні посадові особи того чи іншого відомства, що входить в структуру виконавчої влади і безпосередньо не бере участь у пропуску через державний кордон України. Наприклад, якщо під час здійснення митного контролю посадовими особами виявлені ознаки злочину/правопорушення або виявлені предмети, цінності, розшукувані слідчими органами, митні органи зобов'язані інформувати про цей факт відповідні органи або служби і передати наявні в їхньому розпорядженні матеріали, що належать до зазначеної події, в терміни, встановлені чинним законодавством. Одночасно й інші органи виконавчої влади за наявності матеріалів і (або) відомостей, що підпадають під митний контроль, зобов'язані передати зазначені матеріали до відповідних митних органів та (або) зробити відповідне їх інформування.

Зазначимо, що саме відкритий діалог митних органів з діловими колами в сфері митних правовідносин дозволяє виявити слабкі місця загалом у системі пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон та, зокрема, в системі митного контролю.

Автори підручника «Митна справа» А.А. Дубініна, С.В. Сорокіна, О.І. Зельніченко зазначають наступне: «Поділ правових актів, що стосуються адміністративно-правового регулювання митного контролю і митного оформлення, найбільш доцільно проводити за критеріями діяльності суб'єктів митної справи. Тобто його можна поділити на функціональне, організаційне, а також матеріально-технічне забезпечення діяльності митних органів, організація і здійснення митних процедур та митного оформлення та декларування, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, митний аудит (контроль), справляння митних платежів, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та інші питання стосовно класифікації товарів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, організація боротьби із порушеннями митних правил та застосування відповідальності за невиконання митних правил, сертифікація, стандартизація, визначення митної вартості» [4]. Своєю чергою зазначимо, що науковці надали досить повний опис функцій митного контролю.

Автори митного словника також підкреслюють той факт, що характерною особливістю адміністративно-правового регулювання митного контролю є нормативно-правова база, гарантії та засоби, на які митні органи, що здійснюють митний контроль, спрямовують свій владний потенціал для максималь-

ної підтримки єдності й цілісності митної політики, забезпечення публічних інтересів держави та бізнесу, окремих громадян та громадських об'єднань [5].

Як ще один аспект, який якісно характеризує функції митного контролю, пропонуємо розглянути міжнародне співробітництво митних органів. Специфіка митних правовідносин віддзеркалюється в можливості товарообміну між сторонами різних держав, а отже, під час здійснення митного контролю у посадових осіб митних органів можуть виникати ситуації, за яких важливим аргументом для прийняття рішень по суті контролю є відомості про товар та (або) транспортні засоби, заявлені в країні відправлення та (або) країнах транзиту.

Зазначимо той факт, що під час здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, операції з якими належать до контрольованих поставок, важливість такої спільної діяльності цілком природна. Саме належна взаємодія митних органів різних країн під час здійснення митного контролю забезпечує реалізацію заходів щодо припинення наркотрафіків.

Можливість використання міжнародного співробітництва в митній сфері передбачена нормами МКУ та п. 6.8. гл. 6 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [6].

Така взаємодія забезпечується постійно діючими комітетами Всесвітньої митної організації, що має контакти на постійній основі, і двосторонніми договорами про співпрацю між митними службами двох конкретних держав.

Важливим є принцип обов'язковості митного контролю і митного оформлення, який передбачає неодмінність проведення контролю. Аналіз положень митного законодавства свідчить, що будь-який товар і транспортний засіб, що переміщуються через митний кордон, підлягають митному контролю і митному оформленню. Незважаючи на те, що митний контроль і митне оформлення в різних випадках починається і закінчується за дотримання різних спеціальних умов, митний контроль здійснюється щодо всіх товарів і транспортних засобів комерційного використання та під час виконання окремих митних процедур і похідних від цих товарів.

Щодо обов'язковості митного контролю стосовно всіх товарів, включаючи транспортні засоби комерційного призначення, що надходять на митну територію або відбувають з неї, незалежно від того, чи обкладаються вони митами та податками, прямо вказано в Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (п. 6.1. Гл. 6 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур) [6].

Не менш важливим є принцип винятковості здійснення митного контролю і митного оформлення виключно посадовими особами митних органів, ця обставина підкреслює значущість правовідносин, що виникають у митній сфері і в свою чергу державному контролю в сфері досліджуваних правовідносин.

Митний контроль як вид державного контролю виділений у самостійний напрям діяльності виконавчих органів. Для ефективності його здійснення створена спеціалізована структура, що наділена відповідними компетенціями. Роль такої структури виконують митні органи.

Про інституційну самостійність митних органів свідчить той факт, що винесення рішення про проведення митної перевірки, право включення до відповідних реєстрів і право самостійного прийняття рішення про виключення з них, наприклад видача дозволу на право здійснення митно-брокерської діяльності, право створювати і ліквідувати зони митного контролю, видача погоджень на відкриття митно-ліцензійних складів, складів тимчасового зберігання належить до компетенції митних органів.

На особливий статус митних органів вказує і виняткове право надання погоджень на здійснення операцій з товарами і транспортними засобами комерційного призначення, що перебувають під митним контролем. До таких операцій слід віднести: транспортування товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під контролем митних органів, як на митній території, так і за її межами; процедури зберігання товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під контролем митних органів; будь-які вантажно-розвантажувальні роботи щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем; будь-які контакти з судами, які перебувають під митним контролем; будь-які регламентні роботи, пов'язані із забезпеченням товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем; відбір проб і зразків товарів, що перебувають під митним контролем.

Отримання погодження митного органу на будь-яку із зазначених дій – це необхідна умова для здійснення операцій з товарами та транспортними засобами комерційного призначення, що перебувають під митним контролем. Забезпечення цілісності режиму митного контролю гарантується нормами МК України [2].

Зміни, що пов'язані з інтенсифікацією інтеграційних процесів у міжнародній торгівлі, проявляються і в здійсненні митного контролю та митному оформленні. Ця обставина відображається в уніфікації методів і форм митного контролю і митного оформлення. Принципу уніфікації митного контролю певною мірою відповідає застосування митними органами системи аналізу та управління ризиками, що є певним базисним інструментом під час проведення митного контролю.

В основі системи аналізу та управління ризиками знаходиться системний аналіз наявних у досвіді практичного правозастосування випадків ухилення від митного контролю та митного оформлення, недостовірного декларування, скоєння правопорушень у митній справі, спроб мінімізації митних платежів. При цьому активно використовується автоматизована система аналізу та управління ризиками

(АСАУР), що забезпечує застосування ризиків вже на стадії декларування. АСАУР дозволяє не тільки оперативно надати інформацію посадовій особі митного органу щодо ймовірних варіантів ухилення від тієї чи іншої форми контролю та підказати алгоритм дій, але і виключити суб'єктивний фактор під час вибору форми контролю.

Якість здійснення державної діяльності в різних сферах висуває вимоги відповідності державного службовця стандартам професійної етики та культури поведінки. Не є винятком і діяльність митних органів. Ряд нормативних документів визначають вимогу проведення митного контролю і митного оформлення не тільки на відповідному професійному рівні, а й з урахуванням професійної етики та культури. Необхідно враховувати, що фіскальна культура, яка лежить в основі діяльності митних органів, досить швидкими темпами поступається місцем доктрині, яка працює в інтересах учасників митних правовідносин.

Дослідник у галузі митного права С.П. Параниця зазначає, що існують також локальні нормативні акти, які видаються ДМС України або іншими центральними органами виконавчої влади з метою роз'яснення прав та обов'язків чи конкретизації змісту контрольної функції митних органів начальниками регіональних митниць та митниць, спеціалізованих митних установ та організацій. Їх можна поділити за напрямками роботи та за територіальним критерієм. Кожна митна установа має положення про свою устанovu, правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників митної установи. У межах цього положення керівник митної установи видає нормативні акти про дотримання передбаченого законом порядку, що відповідає Конституції України, законодавству, відомчим нормативним актам [8].

Вважаємо, що зазначений факт нормотворчості, який притаманний митним органам України, підкреслює особливість їх статусу в лінійці державних органів виконавчої влади.

Своєю чергою вітчизняний науковець В.В. Прокопенко визначав як надзвичайно важливе значення у функціонуванні будь-якого державного органу управління правове визначення його статусу. Найбільш точно правовий статус структурований у доктрині адміністративного права. Фінансово-правовий статус митних органів визначають: мета і завдання фінансової діяльності митних органів; функції митних органів у процесі здійснення фінансової діяльності; повноваження (права і обов'язки), що складають основний зміст фінансово-правового статусу митних органів; форми і методи фінансової діяльності митних органів; гарантії як елемент фінансово-правового статусу зазначених органів. Фінансово-правовий статус митних органів являє собою компетенцію митних органів у процесі здійснення фінансової діяльності, форми і методи, через які вона реалізується, а також систему гарантій її фінансової діяльності [7].

Із науковою позицією автора варто погодитись.

Отже, підсумовуючи викладене, зазначимо, що призначення митного контролю в сучасних умовах визначається у гарантуванні митними органами дотримання норм митного законодавства усіма учасниками митних правовідносин, у захисті прав і свобод як юридичних, так і фізичних осіб – учасників митних правовідносин, у забезпеченні захисту економічної безпеки України і її державних інтересів, у своєчасному виявленні і запобіганні правопорушенням у митній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янов В.Б. Виконачча влада і адміністративне право / В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк. НАН України, Інститут держави і права імені В. М. Кофмського. Київ : Видавничий Дім «Юре». 2002. 668 с.
2. Митний кодекс України: Закон України № 4495-VI: від 13.03.2012. *Голос України*. 2012, 21 квітня. № 73. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

Мушенко В.В., Тімашов В.О. ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ МИТНОГО КОНТРОЛЮ, ЙОГО ПРИНЦИПИ, ВИДИ

У статті досліджені основні засади організації і здійснення митного контролю з урахуванням нормативно-правових актів чинного митного законодавства та міжнародних правових положень.

Предметом дослідження в статті виступає сукупність правових норм митного законодавства України, що регулює порядок здійснення митного контролю під час проведення митних процедур, пов'язаних із переміщенням через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення в обраний митний режим; доктринальні теорії вітчизняних і зарубіжних дослідників про сутність митного контролю та оформлення і складових його інститутів.

Метою цього дослідження є теоретичний і практичний аналіз правових норм, що регулюють порядок митного контролю та митного оформлення товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, виявлення проблемних аспектів і визначення шляхів їх подолання з позиції оптимізації митного контролю та митного оформлення загалом. Для досягнення поставленої мети визначені такі завдання: визначити принципи здійснення митного контролю та митного оформлення під час переміщення товарів через митний кордон України, їх правову природу і місце в системі митного права.

Сформульовано визначення митного контролю та митного оформлення в загальноправовому значенні як окремих інститутів митного права. Сформульовано основні принципи митного контролю в певній системі і взаємозв'язку. Зроблено акцент на меті митного контролю та митного оформлення. Окремо приділено увагу питанням адміністративно-правового регулювання. Висвітлені принципові засади організації та проведення митного контролю та митного оформлення в Україні як форми державного контролю. Досліджено питання правової регламентації митного контролю і митного оформлення.

Як важливий аспект, який якісно характеризує функції митного контролю, в статті розглянуто міжнародне співробітництво митних органів. Розглянуто можливість використання міжнародного співробітництва в митній сфері. Окремо наголошено на обов'язковості митного контролю стосовно всіх товарів, включаючи транспортні засоби комерційного призначення, що надходять на митну територію, або відбувають з неї, незалежно від того, чи обкладаються вони митами та податками.

Ключові слова: митний контроль, митне оформлення, митні органи, принципові засади, адміністративно-правове регулювання.

Mushenok V.V., Timashov V.O. LEGAL INSTITUTE OF CUSTOMS CONTROL, ITS PRINCIPLES, TYPES

The article examines the basic principles of organization and implementation of customs control, taking into account the regulations of current customs legislation and international legal provisions.

The subject of research in the article is a set of legal norms of customs legislation of Ukraine, which regulates the procedure of customs control during customs procedures related to the movement across the customs border of Ukraine of goods and commercial vehicles in the selected customs regime; doctrinal theories of domestic and foreign researchers about the essence of customs control and registration and its constituent institutions.

The purpose of this study is a theoretical and practical analysis of legal norms governing the procedure of customs control and customs clearance of goods and commercial vehicles moving across the customs border of Ukraine, identifying problematic aspects and identifying ways to overcome them from the standpoint of optimizing customs control and customs clearance in general. To achieve this goal, the following tasks are defined: to determine the principles of customs control and customs clearance when moving goods across the customs border of Ukraine, their legal nature and place in the system of customs law.

3. Білуха М.Т., Микитенко Т.В. Митний контроль: організація і методологія. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2014. № 1. С. 181–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvndpsu_2014_1_26.

4. Дубініна А.А., Сорокіна С.В., Зельніченко О.І. Митна справа: підручник. Київ : Професіонал. 2010. 320 с.

5. Митна справа: словник-довідник. Харків, 2000. 320 с.

6. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київської конвенції), Рада Митного Співробітництва; Конвенція, Положення, Правила [...] від 18.05.1973, Приєднання від 05.03.2011. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_643.

7. Прокопенко В.В. Заходи адміністративного припинення, які застосовуються митними органами. *Митна справа*. 2012. № 4 (82). С. 125–137.

8. Параниця С.П. Адміністративно-правове регулювання здійснення митного контролю в Україні. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. Вип. 1–2 (10–11) 2018 р.

The definition of customs control and customs clearance in the general legal sense as separate institutions of customs law is formulated. The basic principles of customs control in a certain system and interrelation are formulated. Emphasis is placed on the purpose of customs control and customs clearance. Special attention is paid to issues of administrative and legal regulation. The basic principles of organization and conduct of customs control and customs clearance in Ukraine as a form of state control are highlighted. The issue of legal regulation of customs control and customs clearance is studied.

As an important aspect that qualitatively characterizes the functions of customs control, the article considers the international cooperation of customs authorities. The possibility of using international cooperation in the customs sphere is considered. Emphasis is placed on the obligation of customs control in relation to all goods, including commercial vehicles, entering or leaving the customs territory, regardless of whether they are subject to customs duties and taxes.

The article states that the characteristics of customs control and customs clearance are the following:

- customs operations that form customs control and customs clearance are carried out only by customs authorities;
- customs authorities carry out customs control exclusively in their defined competencies.
- customs clearance of goods is carried out only at the will of the interested person, which indicates the mandatory presence of two entities in the legal relationship of customs clearance – the interested person and the customs authority;
- customs clearance is a set of active actions: on the one hand, the participants of foreign economic activity to initiate customs clearance, on the other – the customs authority conducting customs clearance.

Key words: customs control, customs clearance, customs authorities, basic principles, administrative and legal regulation.